

Munkahelyi elsősegélynyújtás

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (Mvt.) 46.§-a értelmében a munkahelyen - jellegének, elhelyezkedésének, a veszélyforrásnak, a munkavállalók létszámának, a munka szervezésének megfelelően - biztosítani kell a munkahelyi elsősegélynyújtás tárgyi, személyi és szervezési feltételeit.

A munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002.(II.8.) SzCsM-EüM együttes rendelet 20.§ -a rendelkezése alapján minden munkahelyen és műszakban a tevékenység és a munkafolyamatok veszélyességétől, illetve az ott dolgozók számától függően kialakított elsősegélynyújtó felszerelést vagy mentődobozt és a munkavállalók közül kiképzett, elsősegélynyújtásra kijelölt személy jelenlétét kell biztosítani.

A munkáltatók jogszabályi kötelezettségeinek maradéktalan érvényesülése érdekében indokolt az ezzel összefüggő normatív szabályok belső utasításban történő rögzítése, s ezzel összefüggő ismeretek és feladatok rendszeres oktatása a munkavállalók számára.

Az alábbiakban - az irányadó jogszabályok és orvos szakmai rendelkezések figyelembevételével - munkáltató belső szabályozási feladatának teljesítéséhez adunk segítséget és támpontokat egy - közlekedés területén működő - országos nagyvállalat példáján keresztül.

Általános szabályok

Az életet vagy az egészséget veszélyeztető heveny állapotba kerülő személyt - addig is, amíg részére a szükséges orvosi ellátás nem biztosítható - egészségi állapotának helyreállítása, illetve rosszabbodásának megakadályozása céljából szakszerű ellátásban (továbbiakban: elsősegélynyújtásban kell részesíteni.

A munkahelyi elsősegélynyújtást elsősorban kiképzett elsősegélynyújtó vagy legalább középfokú szakképzettséggel rendelkező személy végezheti. (Feltéve, hogy a késelem nem jár nagyobb veszéllyel). A munkahelyi elsősegélynyújtásnál közreműködő személynek lehetőleg kioktatottnak kell lennie.

Kiképzett elsősegélynyújtónak azt a munkatársat kell tekinteni, aki

a) elsősegélynyújtási ismeretekből - szakmai képzés keretében, a foglalkozás-egészségügyi szervezet (orvos) egyetértésével elsősegély-nyújtásra jogosító módon - kiképzett, oktatott és vizsgázott,

b) az állami intézményeknél - az elsősegélynyújtási ismeretek megszerzése céljából - szervezett tanfolyamokon vizsgát tett (pl.: Magyar Vöröskereszt, Országos Mentőszolgálat),

c) gazdasági társaságoknál, oktatási intézményeknél - az Elsősegélynyújtási ismeretek megszerzése céljából - szervezett tanfolyamokon vizsgát tett.

A két évnél régebben vizsgázott személy akkor minősül kiképzettnek, ha a részére az ismeretfelújító oktatás (továbbképzés) folyamatosan megtörtént.

A munkahelyi elsősegély-nyújtással kapcsolatos költségek (képzés, továbbképzés, oktatási anyagok és eszközök) az elsősegélynyújtásra kötelezett munkáltatót (szervezeti egységet) terheli.

A munkahelyi elsősegélynyújtással kapcsolatos feladatok végrehajtásáért - általában - a szervezeti egység vezetője felelős

A munkahelyi elsősegély-nyújtás személyi és tárgyi feltételei

A szabályozás feltételeit a munkahely adottságainak, az alkalmazott technológia, a veszélyforrások és a munkavállalói létszám figyelembevételével kell kialakítani.

A vizsgált gazdasági társaság rendelkezései előírják, hogy a szervezeti egység munkahelyein a munkafolyamatok veszélyességétől, az előforduló balesetek gyakoriságától és az ott foglalkoztatott munkavállalók létszámától függően a munkáltató köteles kiképzett munkahelyi elsősegély-nyújtó munkatársat az elsősegélynyújtással megbízni és jelenlétét minden műszakban biztosítani.

Az elsősegélynyújtással megbízott munkatársak minimális száma 6 - 50 munkavállaló foglalkoztatása esetén 1 fő; 51 - 100 munkavállaló esetén 2 fő; 101 - 200 munkavállaló esetén 3 fő; 201 - 400 munkavállaló esetén 4 fő; 401 munkavállaló felett 5 fő.

Egyszemélyes munkavégzés esetén képzett elsősegélynyújtót nem kell kijelölni, de a munkavállalót a tevékenységével összefüggő elsősegélynyújtási ismeretekre ki kell oktatni.

A munkavállalók létszámának meghatározásánál figyelembe kell venni a szervezeti egységnél munkát végző tanulók, kiképzés alatt állók, a kölcsönzött munkaerő létszámát is.

Az elsősegély-nyújtás tárgyi feltételeihez tartozó mentődobozok darabszámát és MSZ szabvány szerinti típusát a fenti szempontok figyelembevételével indokolt meghatározni. Ha a munkavállalók a munkavégzés helyszínére vasúti vagy közúti járművel utaznak, és a jármű a munkavégzés időtartama alatt a munkavégzés helyszínén tartózkodik, akkor az elsősegély-nyújtáshoz szükséges tárgyi feltételek elsősorban a járművön elhelyezett felszereléssel biztosíthatóak.

A közlekedési társaság szolgáltatásait igénybevevők elsősegélyben részesítése során a munkavállalók munkahelyi elsősegély-nyújtására kijelölt személy köteles közreműködni vagy indokolt esetben elsősegélyt nyújtani, és ehhez a legközelebbi elsősegély- felszerelést közlekedő járművön történt balesetnél pedig a járművön alkalmazott felszerelést igénybe venni.

A munkáltató által szervezett rendezvényeken legalább egy kiképzett elsősegélynyújtó jelenlétét kell biztosítani, illetve elsősegély-felszerelést kell készenlétben tartani. 500 fő vagy annál nagyobb létszámú, valamint a betegek, időskorúak számára szervezett rendezvény esetén be kell tartani a mentésről szóló 5/2006.(II.7.) EüM rendelet, sporteseményeknél pedig

a külön jogszabályban meghatározott követelményeket. A személyi és tárgyi feltételek biztosítása - eltérő megállapodás hiányában - a rendezvény megszervezéséért felelős vezető feladata.

A munkáltató működési területe az egész országra kiterjed, ezért a különböző szervezeti egységeinél (telephelyein) kötött Munkavédelmi Szabályzat helyi szintű függelékeiben kell meghatározni:

- a) a kijelölt elsősegélyhelyeket és telefonszámát,
- b) a munkahelyi elsősegélynyújtásra jogosultakat, munkavégzési helyüket és telefonszámukat,
- c) az állandóan készenléten tartandó elsősegély-felszerelést és tárolási helyét,
- d) az elsősegélynyújtáshoz értesíthető orvos vagy egészségügyi intézmények telefonszámát és címjegyzékét

Az elsősegélynyújtó felszerelések kezelése

Az elsősegélynyújtó felszerelés beszerzéséről, karbantartásáról, valamint az elhasznált, lejárt vagy használhatatlanná vált eszközök azonnali pótlásáról a szervezeti egység vezetője köteles gondoskodni. A felszereléseket a gazdasági társaság anyagbeszerzésre vonatkozó szabályai szerint kell megrendelni, beszerezni és - anyaggazdálkodási szempontból - kezelni. A beszerzést úgy kell megtervezni, illetve végrehajtani, hogy a munkaterület még átmenetileg se legyen ellátatlan.

A készenléten tartott elsősegély-felszerelést a rendeltetésétől eltérő célra felhasználni nem szabad. A felszerelés kezelésével kiképzett elsősegély-nyújtót kell megbízni.

Elsősegélyhely

A hivatkozott SzCsM-EüM együttes rendelet 20.§-a értelmében egy vagy több elsősegélynyújtásra szolgáló - hordággal is könnyen megközelíthető - helyiséget kell biztosítani ott, ahol a helyiségek mérete, a végzett tevékenység jellege és a balesetek gyakorisága ezt indokolja.

Az elsősegélynyújtó felszerelést, a mentődobozt és a tevékenységtől függően hordágyat, megfelelő mennyiségben és minőségben, jól látható, könnyen és gyorsan elérhető, szennyeződéstől védett helyen kell készenléten tartani.

Gondoskodni kell az elhasznált lejárt, használhatatlan eszközök pótlásáról. Az elsősegélyhelyeket és a hozzájuk vezető utakat a külön jogszabályban meghatározottak szerint kell kijelölni.

A jogszabályi rendelkezések figyelembevételével kialakított munkáltatói szabályozás előírja, hogy a kijelölt elsősegélyhelyet "ELSŐSEGÉLY" feliratú tábla kifüggesztésével, az érintett

munkavállalók számára jól láthatóan meg kell jelölni. Nagyobb munkahelyeken - a foglalkozás-egészségügyi orvos javaslata esetén - feltűnő helyen kifüggesztett jelzéssel jelezni kell, hogy az elsősegélyhely hol van.

Az elsősegélyhelyen fel kell tüntetni az oda kijelölt munkahelyi elsősegélynyújtók nevét és telefonszámát. Ha a munkahelyen több műszakban dolgoznak, a táblán műszakonként fel kell tüntetni ezeket az adatokat.

Az elsősegélyhelyen - az elsősegélynyújtáshoz szükséges tisztálkodásra is elegendő mennyiségben - ivóvizet, kellő mennyiségű kéztisztítószer (szappant és szükség esetén ipari kéztisztítószer, fertőtlenítő hatású kéztisztítószer) és törülközőt (papír vagy egyszer használatos törülköző) vagy kézzárítási lehetőséget is készenlétben kell tartani. Ha vezetékes ivóvíz nem áll rendelkezésre, zárt csapos tartályt vagy kézmosó tálat és ivóvizet kell biztosítani.

Az elsősegélyhely céljára telefonnal ellátott helyiséget (pl. művezetői iroda, forgalmi iroda) vagy telefonnal ellátott helyiség mellet lévő helyiséget kell kijelölni.

Az elsősegély-felszerelést jól látható, könnyen elérhető, szennyeződés-mentes és elsősegélynyújtásra alkalmas helyen kell készenlétben tartani. Zárt helyen (pl. szekrényben, fiókban) történő tárolás esetén a munkavégzés időtartama alatt a tárolótér könnyen, segédeszköz, illetve kulcs nélkül nyitható legyen.

A foglalkozás-egészségügyi orvos által javasolt helyeken hordágyat kell készenlétben tartani. A hordágy szükségességét kockázatértékeléssel kell megállapítani.

A munkahelyi elsősegélynyújtás

Az elsősegélynyújtásra szoruló személyt lehetőleg a kijelölt elsősegélyhelyen kell ellátásban részesíteni. Ha az ellátásra szoruló személyt az állapota miatt nem lehet az elsősegélyhelyre juttatni, a kiképzett elsősegélynyújtót alkalmas módon (pl. telefonon, személyesen) értesíteni kell a szükséges beavatkozásról. Az értesítés vételekor az elsősegélynyújtó köteles az őt tájékoztató személyt utasítani a megérkezéséig teendő intézkedésekre.

Ha kiképzett elsősegélynyújtó bármely ok miatt nem érhető el, az elsősegélyre szoruló személy vagy az esetet legelőször észlelő személy köteles a szükségesnek ítélt módon mentőt vagy orvost hívni.

Az elsősegélynyújtást a munkahelyen kijelölt vagy a leghamarabb elérhető kiképzett elsősegélynyújtó köteles elvégezni, de szükség esetén minden munkavállaló köteles képességeinek és ismereteinek megfelelően az azonnali elsősegélyre szoruló személyt ellátásban részesíteni.

Az elsősegélynyújtásnál közreműködők a jelenlévő legmagasabb egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy utasításai szerint kötelesek eljárni.

A munkahely vezetője köteles biztosítani, hogy az elsősegélynyújtás előtt esetleg szükséges műszaki mentés (pl. a sérült munkavállaló kiszabadítása az áramkörből, gázos légtérből és az

elsősegélyhelyre szállítása, feszültségmentesítés) megfelelően haladéktalanul megtörténjen. Egyidejűleg gondoskodni kell a veszélyforrás megszüntetéséről (pl. az elektromos berendezés feszültségmentesítése, gázömlésnél a gáz elzárása, ajtók és ablakok kinyitása, mérgező anyaggal szennyezett ruházat levétele).

Munkabalesetnél az elsősegélynyújtás és az esetleg szükséges műszaki mentés érdekében a helyszínt csak a mentéshez indokolt mértékben szabad megváltoztatni.

Az elsősegélynyújtás után az ellátásban részesített személy további ellátására a kiképzett elsősegélynyújtó utasítása szerint kell eljárni (pl. orvosi vizsgálatra küldés, mentővel történő kórházba szállítás).

Az elsősegélynyújtást, a sérült állapotát az elsősegélynyújtó köteles az ellátásban részesített munkavállaló közvetlen munkahelyi felettesének bejelenteni.

Oktatás, képzés

A munkahelyi elsősegélynyújtók kijelöléséről, azok kiképzéséről és továbbképzéséről, az oktatáshoz szükséges anyagok, eszközök biztosításáról a szervezeti egység vezetője köteles gondoskodni.

A kiképzés megszervezése - oktatási intézmény bevonása hiányában - a szervezeti egység vezetőjének feladata.

A munkahelyi elsősegélynyújtókkal elméletben és gyakorlatban el kell sajátítani az elsősegélynyújtás alapismereteit. Szakmai felkészítésüket a területileg illetékes foglalkozás-egészségügyi orvos végzi. A továbbképzéseket - az orvos egyetértésével - legalább középfokú egészségügyi képesítéssel rendelkező személy is megtarthatja.

A kiképzett munkahelyi elsősegélynyújtók részére a sikeres vizsgát igazoló bizonylatot kell adni (pl. igazolás, bizonyítvány). Ha a kijelölt munkahelyi elsősegélynyújtó rendelkezik a sikeres vizsgát igazoló bizonylattal, de a vizsgát speciális szakképzés keretében (pl. gépjárművezetői tanfolyam, érintésvédelem szabványossági felülvizsgálója) tette le, az elsősegélynyújtásra történő kijelölése előtt - a foglalkozás-egészségügyi orvos javaslata esetén a helyi, eltérő sajátosságokból adódó elsősegélynyújtási szabályokra is ki kell oktatni.

A kiképzésen - gyakorlati bemutatással is - oktatni kell:

- a) az elsősegélynyújtás szempontjából lényeges anatómiai és élettani ismereteket,
- b) az elsősegélynyújtásra szoruló állapot felismerését,
- c) a sebellátást (sebfedés és kötözés),
- d) az elsősegélynyújtás célját szolgáló gyógyszerek, anyagok és eszközök szakszerű használatát,
- e) a vérzéscsillapítást,

- f) a sérülések formáit,
- g) csontok, ízületek sérüléseit,
- h) a sérült testrész rögzítését,
- i) a beteg sérült fektetésével, szállításával kapcsolatos szabályokat,
- j) idegen testek eltávolítását,
- k) a sokk elleni eljárásokat,
- l) az élet és halál jeleit,
- m) az újjáélesztési eljárásokat,
- n) a munkahely szerinti speciális elsősegélynyújtást (pl. áramkörből való mentést, mérgezések fajtáit, mentés módszereit)

A vizsgált gazdálkodó szervezet szabályozása szerint a munkahelyi elsősegélynyújtásra kijelölt munkatársakat legalább két évente az indokolt időtartamú, minimum két óras ismeretfelújító oktatásban kell részesíteni. A szakmai oktatásra kötelezett munkavállalók - elsősegélynyújtásra vonatkozó - ismeretfelújító oktatását a szakmai oktatásokkal összevontan kell megtartani.

Valamennyi munkavállaló részére munkába lépésekor (újfelveteles munkavédelmi oktatás keretében), ezt követően 3 évente oktatni kell:

- a) a munkahelye szerint lehetséges sérüléseket, rosszulleteket és azok felismerési módját,
- b) a munkahelye szerint kijelölt elsősegélyhelyet, kiképzett elsősegélynyújtó nevét, telefonszámát, értesítési lehetőségét

Az előzőekben meghatározott kiképzés és oktatások nem érintik az egyes tevékenységekre (pl. kémiai anyagokkal, sugárzó anyagokkal végzett munka) más munkavédelmi szabályokban előírt oktatásokat és képzéseket, amelyeket az előzőektől függetlenül kötelező az ott meghatározott módon megtartani.

A fokozott kockázattal járó munkakörökben, munkakörnyezetben foglalkoztatott munkavállalók elsősegélynyújtására vonatkozó szabályok

Az áramütési kockázattal járó (feszültség alatt vagy feszültség közelében végzett munkák), valamint a veszélyes anyagokkal és veszélyes készítményekkel foglalkoztatott munkavállalónak ismernie kell a tevékenység jellege miatt lehetséges sérülési, mérgezési veszélyeket és az ilyen esetekre vonatkozó elsősegélynyújtási szabályokat.

Az áramütési kockázattal járó munkahelyeken a munkavállalók mentésénél használandó eszközök szigetelőképességét a vonatkozó szabvány szerinti gyakorisággal és műszaki

tartalommal kell vizsgálni. Az ilyen munkahelyeken a legközelebbi feszültségmentesítő helyről tájékoztató és az áramütés esetén alkalmazandó elsősegélynyújtási szabályokat tartalmazó táblát - a vonatkozó szabványok és szakmai utasítások (pl- MSz 1585) szerint - ki kell függeszteni.

Az áramütési kockázattal járó munkahelyeket - kockázatértékelés alapján - a Munkavédelmi Szabályzat helyi függelékeiben kell meghatározni.

Áramütés esetén a sérültet akkor is orvossal kell megvizsgáltatni, ha semmilyen sérülés nem látszik rajta.

Ellenőrzés

A munkahelyi elsősegélynyújtásra vonatkozó szabályok megtartásáért a szervezeti egység vezetője és az elsősegélynyújtó-felszerelés kezelésével megbízott elsősegélynyújtó munkatárs, valamint a munkavállalók - együttműködési kötelezettségük alapján - egyaránt felelősek.

A rendelkezések betartását - így különösen a felszerelések meglétét és a személyi feltételek teljesülését - a munkáltató munkabiztonsági szakemberei, illetve a munkavédelmi képviselők is rendszeresen ellenőrzik, és a tapasztalt hiányosságok esetén megteszik a szükséges intézkedéseket, jelzik észrevételeiket.

Az elsősegélynyújtás szabályainak munkáltatói utasításban vagy a munkavédelmi képvisellel kötött megállapodásban történő szabályozása, illetve ezek oktatása nagymértékben hozzájárulhat a rendkívüli helyzetek, balesetek idején előálló - azonnali intézkedést követelő - mentési feladatok szakszerű és gyors teljesítéséhez.